

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стратегією сталого розвитку "Україна - 2020", затвердженою Указом Президента від 12.01.2015 № 5/2015 проголошено впровадження в Україні європейських стандартів життя, вихід на провідні позиції у світі та обрано вектор розвитку, за яким Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Інтеграційні виклики для України актуалізують питання ефективності та дієвості державної підтримки інноваційних проектів.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про інноваційну діяльність» [8] суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом: повного або часткового безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів місцевих бюджетів; повної чи часткової компенсації відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності; надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів та майнового страхування реалізації інноваційних проектів.

Державна підтримка реалізації інноваційного проекту надається за умови його державної реєстрації, яка здійснюється відповідно до Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів, затвердженому постановою КМУ від 17.09.2003 р. № 1474 [7].

Наразі державний реєстр інноваційних проектів налічує 16 найменувань [2], при цьому щодо 11 з них закінчилися строки дії свідоцтва, останні три проекти були внесені у 2013 році, зокрема це розробка вітчизняного перспективного легкого вертольоту злітною масою 5-6 тон, сільськогосподарського кластеру захищеного вирощування та збирання врожаю, науково-обґрунтованої системи виробництва та зберігання товарної овочевої продукції.

Державний реєстр інноваційних проектів, що реалізуються за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків [3], який ведеться з 2000 року містить 132 позиції та лише 2 з них чинні на сьогоднішній день.

Виникає питання чому у державі, яка декларує курс на інноваційний розвиток, зареєстрована така кількість інноваційних проектів?

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» та зазначеної постанови КМУ № 1474 державну реєстрацію інноваційних проектів здійснює, за поданням суб'єктів інноваційної діяльності, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, яким зараз є Міністерство освіти і науки. Необхідною умовою занесення проекту до Державного реєстру інноваційних проектів є його кваліфікування. Для кваліфікування інноваційних проектів МОН організує проведення експертизи прийнятих до розгляду проектів. Експертиза при кваліфікуванні інноваційних проектів виконується за рахунок коштів суб'єктів інноваційної діяльності, які заявляють проекти на державну реєстрацію, і відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну експертизу" [9]. І лише проекти, визнані за результатами експертизи інноваційними, заносяться МОН до Державного реєстру інноваційних проектів.

Тож, для того щоб зареєструвати проект слід не тільки пройти ряд бюрократичних процедур, а ще й витратити значні кошти на проведення експертизи. Разом з тим, відповідно до п. 10 ст. 13 Закону України «Про інноваційну діяльність» державна реєстрація інноваційного проекту не передбачає будь-яких зобов'язань щодо бюджетного кредитування його виконання

чи іншої державної фінансової підтримки. Отже, відповідь на питання чому в державному реєстрі так мало проектів і за останні три роки не зареєстровано жодного, стає очевидною. Фіктивна інноваційна активність органів державної влади зводиться лише до вміння маніпулювати статистичними показниками та розробляти концепції та програми.

У щорічному рейтингу Global Innovation Index 2016 від Корнельського університету, бізнес-школи INSEAD та Всесвітньої організації інтелектуальної власності WIPO Україна посіла 56 місце [], піднявшись на вісім позицій у порівнянні з минулим роком. У п'ятірку лідерів увійшли Швейцарія, Швеція, Великобританія, США та Фінляндія.

Лідерство цих країн досягається фокусуванням на таких складових як покращення науки, інженерної і математичної освіти, залученні високоосвічених іммігрантів, збільшенні державних витрат на дослідження та податкових пільгах. Позиції США підтверджується абсолютною перевагою у кількості зареєстрованих патентів і витратах на R&D, кількості інноваційних стартапів та розвитку венчурних компаній. [5, с. 85].

Сильними індикатором для України стали «Витрати на освіту» - 18 місце, «Легкість отримання кредиту» - 18 місце, «Охоплення вищою освітою» - 10 місце, за показниками «Працевлаштовані жінки з науковим ступенем» - 4 місце, за «Кількістю заявок на корисну модель» - перше місце. Одними з найбільш слабких позицій для України стали «Легкість вирішення питань банкрутства» - 113 місце, «Політична стабільність та безпека» - 125 місце, «Політичне середовище» - 123 зі 128 місць.

Щоб реально покращити ситуацію в Україні необхідністю наразі є ініціювання державою початкового попиту на наукомістку продукцію та створення інфраструктури інноваційного процесу. Це означає створення не тільки багатоаспектного механізму сприяння розвитку науки і технологій, єдиної інформаційної системи всередині країни, але й самого соціуму інформаційної доби, який би був готовий сприймати інновації та розвивається, насамперед, на їх основі з урахуванням циклічності інноваційного процесу, його ризикованості та інших особливостей. Обов'язковими складовими такого соціуму є розвинуті та динамічні сфери освіти й медичного обслуговування, комплексної гарантії індивідуального добробуту в усіх сферах життя [2, с. 48].

І звичайно ж серйозною проблемою є також брак державного фінансування сфери інновацій. За даними Державної служби статистики України у 2015 р. основним джерелом фінансування витрат на інновації були власні кошти підприємств – 13427 млн. грн. Витрати іноземних інвесторів становлять 58,6 млн. грн., 273 млн. грн. – інші джерела фінансування і лише 55,1 млн. грн. витрачено на інновації з державного бюджету [6]. Для порівняння у 2014 р. цей показник становив 344,1 млн. грн.

Як наслідок, Україна, маючи потужний науково-промисловий потенціал, через недостатність фінансування інноваційної діяльності значно гальмує у процесі переходу до інноваційного розвитку національної економіки. Адже як відомо, для інтенсивного науково-технічного прогресу темпи зростання інвестицій в високотехнологічний сектор повинні перевищувати темпи зростання ВВП.

На сьогодні в Україні інноваційна політика носить декларативно-демонстраційний характер. Більшість існуючих в цій галузі нормативно-правових актів, програм, концепцій, стратегій, практично не реалізуються. Законодавство у сфері інноваційної діяльності у цілому відповідає міжнародним стандартам, містить прогресивні норми, але на жаль, існує окремо від реальних суспільних відносин, і для того, щоб воно діяло у практичній площині, потрібна політична воля влади нашої держави щодо посилення інституційного середовища інноваційної системи, акумуляції та спрямування необхідних ресурсів на науково-технологічні процеси, стимулювання інноваційних проектів у підприємницькій діяльності.

Література

1. Всесвітня організація інтелектуальної власності WIPO. Глобальний інноваційний індекс 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2016/article_0008.html
2. Державний реєстр інноваційних проектів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-texnologij/innovacijni-proekti/derzhavnij-reestr-innovacijnix-proektiv.html>
3. Державний реєстр інноваційних проектів, що реалізуються за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/content/%D0%94%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/ino_diyal/dodatok-12.pdf
4. Дрига С.Г. Державний інноваційний абстенціонізм. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні. Матеріали VIII Міжнародного бізнес-форуму (Київ, 19 березня 2015 р.). – К. – КНТУ. – 2015. С. 84-86 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knteu.kiev.ua/file/MTc=/1e8a62d3ca6647b78fd23992ec0eb32d.pdf>
5. Новицький В. Імперативи інноваційного розвитку / В. Новицький // Економіка України. – 2007. – № 2. – С. 45–52.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Джерела фінансування інноваційної діяльності – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів: постанова КМУ від 17.09.2003 р. № 1474. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1474-2003-%D0%BF>
8. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
9. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2>

УДК 33.021:005.512:330.341.1

Левандовський Юрій Олегович,
аспірант кафедри економіко-
математичного моделювання,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»,
e-mail: yuraleva@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У тезах проведене дослідження доцільності застосування технологічного прогнозування, запропоновано інструменти аналізу інноваційної політики, пропонуються та аналізуються шляхи формування інноваційної політики держави. Наводиться низка проблем, які перешкоджають ефективній інноваційній політиці.

Вступ. Перед країною повною мірою постала проблема технологічної модернізації економіки. Владі потрібно визначити технологічну стратегію й політику. І це шанс для інноваційного прориву. Сьогодні «інтелект вирішує все», тому саме те суспільство й ті його інститути, які покликані відтворювати духовне багатство суспільства, зберігати досягнутий рівень знання й інтенсивно розбудовувати його, готувати тих, хто буде робити все це, тільки й зможе посісти гідне місце в сьогоднішньому світі й зберегти його.